

N. Raos *

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada
Ksaverska cesta 2
10 000 Zagreb

Meso i krumpir

“Znate li što je najbolje učiniti?”, pita me susjeda kad je od mene čula da hoću pripremiti oslića za ručak: “Stavite ga u ror, pa ispecite s krumpirima.” I misli da mi je otkrila... ma ne znam što. Ta što Hrvat jede drugo nego meso i krumpir (ili meso s krumpirom)? Oni malo bujnije mašte pokatkad se sjete kako se meso ne mora peći s krumpirom, nego da se krumpir može i drugačije prirediti (pomfrit, restani krumpir, pire), a i da se meso može ispeći na tavi ili pak skuhati u loncu. I to bi uglavnom bilo sve. Nikome ne pada na pamet da se riba može jesti s tjesteninom (prelivenom šalšom) ili ispeći (ako je slatkovodna) s heljdom, ili – još bolje – sa smjesom heljde i prosa.

Kao što dakle Hrvat ne može bez mesa i krumpira, tako ni hrvatski znanstvenik ne može bez podataka, informacija. Informacija koje su same sebi svrha. No da ne duljim, na pisanje ovog članka potaklo me nedavno održano znanstveno-popularno predavanje o Nikoli Tesli. Izađe *professor emeritus* – pa što čini? Čini to da prikazuje slajd za slajdom, na svakom misao nekog više ili manje poznatog čovjeka o našem velikanu. I ništa više – osim što je gospodin profesor svaki citat sa slajda pročitao, a da nam bude lakše tekst je isprešarao duginim bojama. Užas jedan!

Užas je to gori što tu nije riječ o nekom početniku, nego o čovjeku koji je godinama držao nekakvu katedru, pa je za pretpostaviti kako ima predavačkog iskustva. No što mu koristi ako je puno radio, ali krivo, a usto se neke stvari nikad nije potrudio naučiti. Kao prvo, čitanje teksta sa slajda čisti je *vitium artis*, jer pretpostavlja da slušateljstvo ne može ili ne zna čitati. Ako je došao na predavanje netko nepismen, tu predavač ne može ništa, jer je predavanje javno, pa stoga i za analfabete otvoreno, no ako se tekst s njegovih slajdova ne može čitati, onda je kriv sam predavač jer se nije potrudio da ga učini čitljivim, primjerice izborom većih slova ili prikladnijeg sloga (ravna se slova lakše čitaju od serifnih, normal od kurziva itd.). A ono s bojama je bez veze. Ako u istom tekstu imate tri načina isticanja, niste istaknuli baš ništa. Samo ste zbunili čitatelja, zamutili misli, otežali čitanje. Slajd se, kao i poster, može ukrasiti, ali nikad (ponavljam nikad) na račun jasnoće.

No to su već elementarne stvari, o kojima sam dosta davno i sâm pisao.¹ Neka predavač i čita sa slajda, neka to što čita bude nečitko, no ono najgore, ono što me upravo osupnulo je da predavač nije rekao ništa drugo nego ono što je pisalo na slajdu, a to što je pisalo nisu bile njegove, nego tuđe riječi. Za što citat služi – znade svatko tko zna pisati – nego da povede autorovu misao (poput prve rečenice ovoga članka) ili pak da je potvrdi ili naglasi? Ali kakva je misao stajala iza tog predavanja, a konačno iza svih tih citata?

Primjerice da je “Tesla bio jedan od najgenijalnijih ljudi” ili “da je stvorio suvremeni tehnički svijet”. Prva rečenica ne kaže ništa, a druga izriče (i ističe) ono što svi znaju. U obranu predavača mogu reći da se takve misli ne mogu komentirati. Što na njih reći? Samo “tako je”, jer sve drugo bilo bi ili netočno ili bi pak zahtijevalo malo šire obrazlaganje, za što predavaču očito nedostaje intelektualne snage.

Povijesna se istraživanja, da se vratimo na bitno, ne sastoje u gomilanju podataka, nego u njihovom povezivanju u skladnu logičku cjelinu. Nije dovoljno reći da se Nikola Tesla rodio 1856. u Smiljanu, nego iz te činjenice treba doći do zaključka kako je i koliko Teslino vrijeme i mjesto rođenja utjecalo na njegov kasniji život. Lijepo je čuti kako je naš izumitelj htio u Zagrebu uvesti izmjeničnu struju, no tu nedostaje objašnjenje zašto to nije uspio učiniti. Ako govorimo o nekome, trebamo objasniti njegove motive, životne ciljeve te društvene prilike u kojima je djelovao.

To dakako vrijedi i za prikaz drugih sadržaja osim povijesnih. Možeš na predavanju redati formule i strukture, tališta i vrelišta, ove i one spektre, rezultate ovih i onih analiza, grafikone, tablice, izvode funkcija u dvadeset koraka, a da ne kažeš ništa. Sve što slušatelj može iz te hrpe podataka saznati je da se predavač dobrano naradio. No neće razumjeti ni zašto je to radio ni što je na kraju postigao. Možda ne zna ni predavač.

Zašto je to tako? To je tako, dragi moj čitatelju, zbog činovničke i štreberske naravi suvremene, posebice hrvatske znanosti. Sve treba ocijeniti, a da se nešto ocijeni to prvo treba kvantificirati. No kako se ne može kvantificirati dubina misli ni dalekosežnost zaključaka, znanosti sve više izmiče smisao: svrha se rada, ako i postoji, gubi u nekim maglama ispraznog fraziranja i prebrojavanja citata i publikacija. Kad nam to postane jasno, bolje ćemo razumjeti zašto se učenike i studente pretrpava suvišnim činjenicama, umjesto da ih se potiče da rješavaju probleme, da misle. Mišljenje više nije u modi, ono je u našoj civilizaciji doživjelo poraz – da završim članak s teozom francuskog filozofa Finkielkrauta.²

Literatura

1. N. Raos, Kako ovladati govorničkim umijećem (i održati dobro stručno predavanje), Arh. Hig. Rada Toksikol. 53 (2002) 11–20.
2. A. Finkielkraut, Poraz mišljenja, Naprijed, Zagreb, 1992.

* Dr. sc. Nenad Raos
e-pošta: raos@imi.hr